

7. Україна вся на блокпостах. Антологія поезій про російсько-українську війну. Уклад. В.Поліщук / Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А. 2023. 204 с.
8. *Холодний Яр* / Ред. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Ю. Чабаненко, 2023. 320 с.
9. Черкаська письменниця Валентина Коваленко видала збірку поезій «Вишіптування мокшанської бешихи». URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3854/164/175209/>

УДК 069:7(477.82–25):930.2

Світлана Гаврилюк,
м. Луцьк

ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ МІСТА ЛУЦЬКА : ФОНДОВА І НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА В 1973–2023 РОКАХ

Анотація. У статті висвітлюється діяльність одного з відділів Волинського краєзнавчого музею – Художнього музею м. Луцька – щодо формування і поповнення фондкових збірок, збереження музейних предметів, їх вивчення та атрибуції; характеризуються напрями і форми науково-дослідних студій музейних співробітників. Увага акцентується на особливостях фондової і науково-дослідної роботи музею в різні періоди його історії, наводяться конкретні приклади такої роботи. Наголошено на питаннях теми, що потребують подальшого дослідження.

Ключові слова: Художній музей м. Луцька, Волинський краєзнавчий музей, твори мистецтва, фондова робота, науково-дослідна робота музею.

У системі музейних закладів, які функціонують в Україні, вагому роль відіграють художні музеї. Вони зберігають і демонструють відвідувачам твори образотворчого мистецтва, знайомлять з історією мистецтва й мистецькими школами різних історичних епох, акцентують увагу на картинах художників зі світовим ім'ям, дають змогу простежити діяльність із збереження творів національної і світової культурної спадщини. Серед них – Художній музей м. Луцька, який в 2023 р. відзначив 50-річчя від часу створення. Сьогодні – це відділ Волинського краєзнавчого музею, який виступає осередком збереження і популяризації художньо-мистецької спадщини, культурного життя Волинської області.

Важливими напрямами роботи Художнього музею м. Луцька є фондова і науково-дослідна діяльність. Фондова робота передбачає реалізацію кількох взаємопов'язаних завдань. Це – наукове комплектування (виявлення і збір предметів музейного значення), а також збереження фондкових одиниць (їх облік шляхом первісної реєстрації та інвентаризації за допомогою книг надходжень музейних предметів, інвентарних карток або наукових паспортів, консервація і реставрація). Початковим складником цього процесу є комплектування. Під ним розуміється цілеспрямована, планомірна, що спирається на методологічні принципи музеєзнавства та мистецтвознавчих дисциплін робота з виявлення і збору предметів музейного значення для формування і поповнення музейної збірки [9, с. 47].

Наукові співробітники Художнього музею м. Луцька, спираючись на теоретичні засади музеєзнавства і власний практичний досвід, упродовж досліджуваного періоду застосовували кілька способів комплектування фондів. Це – систематичне, тематичне й комплексне комплектування. Сутність систематичного комплектування – у регулярному поповненні колекцій однотипними музейними предметами. Тематичне комплектування полягає у виявленні та зборі різнотипних предметів музейного значення, що відображають конкретну мистецьку тему. Завдання систематичного й тематичного комплектування об'єднуються в комплексне комплектування. У процесі практичної роботи використовувалося і поточне комплектування. Воно

реалізовувалося у формах закупівель, дарувань, обмінів, цільових замовлень, систематичного збирання матеріалів на об'єктах постійного комплектування тощо. Але іноді таке комплектування відбувалося як одноразова акція і носило оперативний характер.

Поточне комплектування передбачає організацію збиральницької роботи на місці якоїсь вагової події в час її проведення або відразу після її завершення [9, с. 50]. Це може бути збиральницька робота в ході відкриття виставок, пленерів, проведення майстер-класів, презентацій нових музейних експозицій, важливих суспільно-політичних і мистецьких подій. Так під час Революції Гідності в 2013–2014 рр. співробітники Художнього музею м. Луцька шляхом застосування такого виду комплектування зібрали музейні предмети історико-мистецького характеру, які свідчили про події, що відбувалися. Це – документи, світлини, малюнки, інші матеріали, які поширювалися в ті дні Києвом, Луцьком та іншими населеними пунктами Волині й України загалом.

У процесі комплектування фондів музейні фахівці встановлюють тимчасові й постійні контакти з особами та установами, які можуть бути або є власниками предметів музейного значення. Йдеться про колекціонерів, художників, фотографів, інших представників творчої громадськості, про підприємства, що проектують і випускають, зокрема вироби художніх промислів, про антикварні крамниці, наукові установи, заклади вищої освіти, які збирають колекції, але не займаються їх зберіганням, ін.

Використання у фондовій роботі Художнього музею м. Луцька вищеназваних шляхів комплектування мистецьких колекцій здійснювалося впродовж двох етапів: перший – це 1973 р. – початок 1990-х рр., другий – початок 1990-х рр. – 2023 р. Ефективним шляхом поповнення фондової збірки музею стали наукові експедиції, які проводилися в 1970–1980-х рр. Слід виокремити виїзди наукових співробітників музею М.Черенюка, Л.Войницької, Т.Левицької з метою віднайдення і збору творів народного мистецтва Волині. Під час експедицій вдалося зібрати понад 1,5 тисячі предметів вишивки, ткацтва, кераміки, виробів з дерева. Це дало змогу створити в 1989 р. відділ етнографії та художніх промислів Волинського краєзнавчого музею, який став опікуватися музейними предметами декоративно-ужиткового типу [1, с. 123].

У 1980-ті рр. наукові співробітники Волинського краєзнавчого музею активно долучилися до збору творів іконопису на теренах Волинської області. Це відбувалося під керівництвом мистецтвознавця П.Жолтовського. Серед учасників таких експедицій – Є.Ковальчук, М.Черенюк, Л.Войницька, В.Буднікова, Т.Єлісеєва, Т.Левицька, С.Крейнін, Л.Обухович, С.Василевська та ін. [1, с. 123-124; 9, с. 101]. Тільки за результатами експедицій 1981–1982 рр. зібрано й прийнято на збереження до фондів Волинського краєзнавчого музею 1 109 рухомих об'єктів культурної спадщини. Серед надходжень – предмети волинської школи іконопису (300 одиниць), декоративного різьблення (22 пари царських врат), витвори скульптури, металопластики, ковальського ремесла, церковного шитва, книгодрукування тощо [13, арк. 1-18; 9, с. 106]. Усі вони поповнили колекції Художнього музею м. Луцька і стали основою створення в 1993 р. Музею волинської ікони.

У 1990–2020-х рр., незважаючи на фінансові труднощі, Художній музей м. Луцька й надалі здійснював комплектування власних колекцій. Серед шляхів надходжень нових музейних предметів найпоширенішими стали подарунки від художників, скульпторів, графіків, отримання раритетів, конфіскованих Волинською митницею та Управлінням Служби безпеки України у Волинській області. Натомість через складну соціально-економічну ситуацію, суттєву нестачу фінансування суттєво скоротилися організація експедицій і державні закупівлі.

Усі надходження до музею в 2022 р., як свідчать матеріали звіту про роботу, обліковано за Актами прийому на постійне і тимчасове зберігання, Книгами

надходжень, Інвентарними книгами відповідних груп зберігання, Книгами обліку науково-допоміжних матеріалів, Книгами обліку предметів, прийнятих на тимчасове зберігання. Впорядковано акти прийому-видачі постійних і тимчасових надходжень, протоколи фондово-закупівельних комісій, журнали реєстрації актів на постійне і тимчасове зберігання, акти видачі, інвентарні книги за 2022 рік [3, с. 265].

У 2000-х рр. основний шлях поповнення збірки Художнього музею м. Луцька – це тісна і плідна співпраця з митцями й колекціонерами. Так у 2019 р. фонди Художнього музею м. Луцька поповнила картина української художниці Емми Андрієвської, яка проживає в Німеччині. Її подарував музеєві фундатор Музею сучасного українського мистецтва Корсаків В.Корсак [2, с. 128]. У 2022 р. до фондів музею поступили твори художників М.Кумановського, Б.Федорука, К.Якубека, В.Чорнобая, С.Алієва-Ковики, В.Кирилкова [3, с. 265].

Також кожна персональна виставка волинських художників у музеї давала змогу отримати кілька нових творів образотворчого мистецтва. До такої ініціативи долучалися колекціонери міста й області, даруючи твори мистецтва під час виставок, інших заходів культурного характеру. Так у 2008 р. музейні фонди поповнилися картиною художника В.Франчука «Лісова пісня», роботами скульптора В.Данилюка «Леся Українка» та «Лукаш і Мавка» [5, арк. 12]. Фонди Художнього музею м. Луцька впродовж 2010–2014 рр. збагатив архів художника К.Якубека (1923–2008). До музею надійшли 19 живописних і 5 графічних його робіт, окремі особисті речі, документи [6, арк. 12, 13].

Не менш важливим напрямом роботи музею є облік і зберігання музейних предметів. Перш, ніж потрапити до фондів, предмети музейного значення проходять наперед визначений шлях, етапи якого відображаються в спеціальній документації. Якщо предмети надходять від організацій і приватних осіб, вони заздалегідь беруться на тимчасове зберігання, що фіксується спеціальним актом прийому. Одночасно записується легенда предмета, що включає інформацію про його походження, середовище побутування, способи застосування, а також відомості про особу, яка передає музеєві пам'ятки. На кожен музейний предмет, що надходить до фондів, готується уніфікований науковий паспорт (до 1990 р. існували інвентарні картки) з карточками для картотеки, що зберігається у відділі фондів Волинського краєзнавчого музею. Облік музейних фондів передбачає також первинну реєстрацію музейних предметів у Книзі вступу. Другий етап обліку – інвентаризація, тобто наукова фіксація (опис) музейних предметів у Книгах наукової інвентаризації за фондовими групами. Усі ці етапи пройшли твори мистецтва, які зберігаються у фондах та експозиції Художнього музею м. Луцька.

Фондова робота музею включає також звірку груп зберігання творів мистецтва відповідного виду, опрацювання фондових колекцій для створення нових виставок, доповнення діючих експозицій, написання книг, статей, підготовки наукових конференцій та ін.

Щодо збереження музейних предметів, як частини фондової роботи, то цей процес охоплює широкий спектр питань. Сюди входить постійний моніторинг стану збереження культурних цінностей, реставрація і консервація музейних предметів, забезпечення необхідних умов зберігання, дотримання відповідних охоронних, протипожежних та інших заходів технічного характеру. Усі перелічені складники були й залишаються в полі зору керівництва, головного зберігача фондів і наукових співробітників Художнього музею м. Луцька.

Одним з елементів збереження фондових одиниць є консервація і реставрація творів мистецтва. Реставраційні роботи впродовж першого етапу формування збірки Художнього музею м. Луцька (1973 р. – початок 1990-х рр.) проводили співробітники Львівської картинної галереї. На наступному етапі цього процесу основними центрами здійснення реставрації рухомих мистецьких пам'яток Волині були і залишаються Національний науково-дослідний реставраційний центр України у

Києві, його львівська філія Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького, кафедра реставрації і консервації Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури у Києві, реставраційний відділ Волинського краєзнавчого музею.

Так у 2008 р. були реставровані картина невідомого художника «Регіна з Гойських» XVIII ст. і копія картини іспанського художника Б.Мурильо «Мадонна з немовлям» XIX ст. з колекції Художнього музею м. Луцька [5, арк. 25]. У першій чверті XXI ст. (до 2022 р.) збереженням творів образотворчого мистецтва в музеї опікувався художник-реставратор А.Квасюк. Він постійно проводив їх детальні огляди, усував пошкодження, грибок, укріплював аварійні ділянки, здійснював інші консерваційні роботи. Для того, щоб проводити означені роботи, була розроблена технологія з модернізації такого елемента рами картини, як «чверть» або «паз» за допомогою приклеювання додаткового підрамника до рами. Це дало змогу поглибити «чверть», вставити картину в раму й підготувати її для подальшого якісного зберігання [7, с. 327].

Важливим напрямом діяльності Художнього музею м. Луцька є науково-дослідна робота. Її зміст – вивчення музейних предметів шляхом атрибуції (визначення), класифікації і систематизації, а також інтерпретації (тлумачення) їх як вагомих джерел. Так прикладом успішної атрибуції творів мистецтва може слугувати проведена ідентифікація твору польського художника Я.Матейка «Портрет Богуслава Радзивілла». В інвентарній картці пам'ятки зазначено, що портрет створений в 1867 р. на папері, олівцем; його розмір – 34×31 см. У графі «походження» вказано, що рисунок надійшов із замку князів Радзивіллів у м. Олика в 1940 р. Далі вказано, що підпис на малюнку ідентичний підпису Я.Матейка, відтвореному в монографії авторства Ю.Стажинського «Ян Матейко» (Варшава: Аркада, 1973). Вперше на рисунок звернув увагу львівський мистецтвознавець В.Овсійчук, коли в 1977 р. оглядав музейну збірку. Він упізнав у ньому руку великого майстра. Ретельне обстеження портрета Богуслава Радзивілла в історичному костюмі, напису під ним, порівняльний аналіз підпису художника дали підстави М.Черенюку та В.Овсійчуку атрибутувати його як твір Я.Матейка. У 1992 р. на виставці зарубіжної графіки XVIII – на початку XX ст. цей рисунок було показано відвідувачам [1, с. 126]. У 2003 р. остаточне авторство Я.Матейка стосовно портрета Богуслава Радзивілла підтвердили польські науковці з Кракова – історик Г.Катарський і директор музею Я.Матейка Д.Янішевська-Якубяк.

Атрибуція проводилася і щодо кількох полотен польського художника Войцеха Коссака зі збірки Художнього музею м. Луцька. Один з творів – «Портрет князя Януша Радзивілла». В інвентарній картці містяться наступні відомості: «Войцех Коссак (1857–1942). Польща. 1938. Полотно, олія; 64×58 см». Ця картина, як портрет невідомого, потрапила до Волинського краєзнавчого музею в 1940-х рр., ймовірно, у складі мистецької колекції знову ж таки із замку Радзивіллів в Олиці й була записана в інвентарній книзі в 1948 р. Раніших документів про твір не знайшлося. При повторній інвентаризації, що проводилася у 1961 р. і 1977 р., ніяких нових даних не виявили. Понад 60 років портрет знаходився в різних фондосховищах музею і жодного разу не був виставлений. Портрет XII ордината Олики Януша Радзивілла було атрибутовано науковою співробітницею Т.Левицькою в 2003 р. на основі світлин 1930-х рр. з фондів музею за тематикою «Радзивілли на полюванні в цуманських лісах», а також інших світлин і документів [1, с. 125-126].

У розділі «Польське малярство другої половини XIX – першої половини XX ст.» постійної експозиції Художнього музею м. Луцька експонується робота В.Коссака «Вершник». Про те, що картина належить пензлю цього відомого майстра, свідчить напис у лівому нижньому куті: «Wojciech Kossak. 1909». Однак, залишивши підпис, художник на звороті картини не зафіксував прізвища особи, зображеної на портреті. З приводу цього українські мистецтвознавці та музейники, які працювали над дослідженням твору, висували різні версії. Одна з найпоширеніших – на портреті

зображено Януша Радзивілла, останнього ординатора м. Олика на Волині. Польські ж дослідники не підтримували такої версії і схилилися до думки, що тут зображено Тадеуша Даховського. Упродовж багатьох років робота В.Коссака продовжувала експонуватись у Художньому музеї м. Луцька під назвою «Вершник» [13, с. 170]. На полотні великим планом у русі справа наліво подано постать вершника в елегантному яскравому червоно-білому строї, на гнідому породистому коні на тлі осіннього краєвиду. У нижньому лівому куті – трійко мисливських собак. Така важлива деталь на портреті, як вбрання чоловіка, а також присутність у композиції мисливських собак, засвідчують, що тут відтворено фрагмент полювання – улюбленої розваги польських магнатів. Тож думка, що це портрет Я.Радзивілла, мала право на існування.

Така думка щодо твору В.Коссака була пріоритетною до 2006 р. Проте того року з'явилися нові факти, які спонукали знову повернутися до полотна польського художника, але тепер уже з конкретним завданням – переатрибуцією. До дирекції Волинського краєзнавчого музею надійшов лист від Є.Даховської, жительки польського м. Мілянувек. Вона стверджувала, що робота В.Коссака «Вершник» є власністю родини чоловіка, оскільки на портреті зображено її свекра Т.Даховського. У листі Є.Даховська подала і назву цього твору – «Загублений слід», а також його кольорову світліну й світліни Т.Даховського початку ХХ ст. [13, с. 170].

У ході дослідження було відшукано статтю О.Сидора «Самотній вершник», опубліковану в одній з волинських газет 6 серпня 1987 р. Однак, окрім посилання на польських дослідників, що на портреті зображено Т.Даховського, ніякої іншої інформації про названу особу там не містилося. Натомість у 2006–2007 рр. така інформація підтверджувалася візуальним матеріалом. За його допомогою здійснили порівняння особи, зображеної на портреті та на світлинах. Дослідження переконливо довело, що це – портрет Т.Даховського. Науковий співробітник Художнього музею м. Луцька О.Старикова також встановила, що портрет Т.Даховського, який зберігається у Луцьку, – це авторська копія 1909 р. з оригіналу 1908 р. Отже, зроблено висновок, що роботу польського митця можна переатрибувати як «Войцех Коссака (1857–1942). Портрет Тадеуша Даховського. 1909 р. Копія з оригіналу 1908 р. Полотно, олія».

Атрибуція творів образотворчого мистецтва є невід'ємною складовою науково-дослідної роботи наукових співробітників і в 2020-х рр. [10; 11].

Відмітною рисою науково-дослідної роботи Художнього музею м. Луцька в першій чверті ХХІ ст. стала підготовка науковими співробітниками нових тематичних екскурсій, каталогів творів мистецтва, путівників, активна участь у конференціях різних рівнів, публікація наукових статей в наукових збірниках, науково-популярних матеріалів у періодиці, біографічних довідок і характеристик творчого доробку волинських художників до їх ювілеїв тощо [3, с. 166-171, 262-263].

Одним з напрямів науково-дослідної роботи співробітників музею є вивчення і введення до наукового обігу матеріалів про творчість митців, доля яких пов'язана з Волиню. Зокрема, відбувається підготовка каталогів. Прикладом такого каталогу є видання про волинського художника Гаврила Остапенка (1892–1971). Виставка, організована у Волинському краєзнавчому музеї до 100-річчя від дня народження митця, розкрила багатий пласт оригінальних творів Г.Остапенка 1920–1930-х рр. зі своєрідним шармом Луцька, Ковеля, образів сучасників [1, с. 127]. Побачили світ каталоги і проспекти виставок творів В.Михальської, В.Семенюка, В.Жупанюка, проспекти Арт-проектів з нагоди вшанування пам'яті поета К.Шишка й художника М.Гевелюка [4, арк. 9, 22-23]. Перед дослідниками художнього життя Луцька ХХ – початку ХХІ ст. і надалі постає завдання перегляду й переоцінки вже усталених висновків про мистецькі процеси в середовищі волинських художників, проблеми стилістичних пошуків тощо.

Стосовно конференцій, то наукові співробітники музею почали брати в них активну участь з початку 1990-х рр. Опубліковано чимало статей в наукових збірниках «Волинський музейний вісник» [2, с. 149-150], «Минуле і сучасне Волині та Полісся», «Волинська ікона: дослідження та реставрація» та ін. Це також, зокрема, статті Т.Левицької про художника А.Лазарчука в журналах «Образотворче мистецтво» та «Вітчизна», стаття З.Навроцької «Не спокушений дешевим брязкотом сучасної поп-культури» про луцького художника М.Кумановського в літературно-мистецькому журналі «Терен» (Луцьк, 2005. Ч. 1), стаття О.Слоти про Художній музей м. Луцька [4, арк. 7, 8]. О.Старикова написала статті про художників В.Парахіна, Ю.Германа, В.Жупанюка і Т.Домбровську для «Енциклопедії сучасної України» [5, арк. 10].

Результативними в науковому аспекті для Художнього музею м. Луцька виявилися 2012–2023 рр. Його співробітники постійно брали участь у міжнародній науковій конференції «Волинська ікона: дослідження та реставрація», науковому круглому столі з нагоди Міжнародного дня музеїв, який відбувається щорічно з 2010 р. у Волинському краєзнавчому музеї в травні місяці, інших наукових конференціях [3, с. 166-170, 262-265]. У цей час були опубліковані статті Т.Левицької про художників А.Лазарчука та Л.Спаську; З.Навроцької – про актуальні питання вивчення художнього життя Луцька другої половини ХХ – початку ХХІ ст., А.Силюка – про Ковельщину і Волинь у житті та творчій діяльності художника А.Лазарчука. Чимало публікацій стосуються ролі Художнього музею м. Луцька у вихованні гармонійної особистості, історії формування і вивчення його мистецьких колекцій, атрибуції окремих творів образотворчого мистецтва, сакральних мотивів у творчості волинських художників тощо [7, с. 326-327].

Кожен з наукових співробітників Художнього музею м. Луцька досліджує визначену дослідницьку тему, пов'язану з історією або фондovими збірками Художнього музею м. Луцька. Так З.Навроцька продовжує досліджувати теми «Художнє життя міста Луцька останньої третини ХІХ – початку ХХ ст.» та «Західноєвропейське і польське мистецтво ХVІІ – початку ХХ ст.». Т.Левицька працює над науковими темами «Європейське мистецтво ХVІІ ст.» та «Життя і творчість волинського художника Андроника Лазарчука». Д.Зінько працював над темами «Художній музей м. Луцька у культурно-мистецькому житті Волині останньої третини ХХ – початку ХХІ ст.» та «Українське і російське мистецтво ХІХ – початку ХХ ст.», О.Силук – над темою «Український історичний портрет ХVІ – початку ХХ ст.» [8, с. 426, 429, 433].

Отже, фондова і науково-дослідна робота від початку функціонування Художнього музею м. Луцька в листопаді 1973 р. і до кінця 2023 р. залишалася невід'ємним складником діяльності цього закладу. Напрями й зміст такої роботи в різні періоди носили неоднаковий зміст і характер. Їх розширення, поглиблення та активізація припали на середину 1990-х рр. – першу чверть ХХІ ст. За роки функціонування музею в його фондах вдалося зосередити цінні колекції малярства, графіки, скульптури, предметів декоративно-ужиткового мистецтва. Найпомітнішими тут є зібрання творів західноєвропейського і польського живопису ХVІІ – початку ХХ ст., полотен українських митців другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст., сучасних вітчизняних художників, зокрема волинських. Науково-дослідна діяльність здійснюється через вивчення музейних предметів шляхом їх атрибуції, класифікації, систематизації та інтерпретації (підготовки тематичних екскурсій, путівників і каталогів, виступів на наукових конференціях, поданні статей до наукових збірників тощо). Подальшого дослідження з означеної теми, на нашу думку, потребують питання застосування новітніх технологій у фондовій і науково-дослідній роботі Художнього музею м. Луцька в 2020-х рр., зокрема, процесу оцифрування фондovих збірок, зміни формату діяльності музею у зв'язку з розв'язаною російським агресором повномасштабною війною проти України,

превентивних заходів щодо збереження наявних у фондах та експозиції культурних цінностей.

Список використаних джерел

1. *Волинський музей: історія і сучасність* : наук. зб. Вип. II. Луцьк : Надстир'я, 1999. 152 с.
2. *Волинський музейний вісник*: наук. зб.: Вип. 11. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк : ПП «Волинська друкарня», 2021. 176 с.
3. *Волинський музейний вісник*: наук. зб.: Вип. 13. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. 293 с.
4. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2005 році. *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*. 26 арк.
5. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2008 році. *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*. 27 арк.
6. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2009 році *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*. 29 арк.
7. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2013 році. *Волинський музейний вісник* : наук. зб. Вип. 6 / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк. Луцьк : МП «Пульс», 2014. С. 304–329.
8. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2014 році. *Волинський музейний вісник* : наук. зб. Вип. 7 / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк. Луцьк : Вежа-друк, 2015. С. 426–449.
9. Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки) : монографія. Луцьк : Волин. старожитності, 2013. 296 с.
10. Левицька Т. Ідентифікація особи невідомого в червоному кунтуші на портреті XVIII ст. із зібрання Волинського краєзнавчого музею (Невідомий автор. Портрет чоловіка в червоному. Полотно, олія; 190x128 см; інв. № Ж-23). *Волинський музейний вісник*: наук. зб.: Вип. 11. Упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк : ПП «Волинська друкарня», 2021. С. 71–75.
11. Навроцька З. Олександр Дишко і його концепція історичного жонру в сучасному українському мистецтві. *Волинський музейний вісник*: наук. зб.: Вип. 12. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2022. С. 166–171.
12. Список. Кількість вилучених пам'яток по населених пунктах і районах Волинської області. Експедиції 1981–1982 років за участю П.М Жолтовського з обстеження культових споруд Волинської області. *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*. 18 арк.
13. Старикова О. До питання переатрибуції твору Войцеха Коссака (1857–1942) «Вершник» із експозиції Художнього музею у Луцьку. *Волинський музей: історія і сучасність* : наук. зб. Вип. 4. Луцьк : МП «Пульс», 2009. С. 170–174.